

# Fikir ve Sanat Eserlerinde Tescil, Tevdi ve İşaret Koyma Gibi Formalitelerin Hukuki Mahiyeti (1)

Dr. Mustafa ATEŞ

## I. GİRİŞ

Eser sahibinin eser üzerindeki hakkı, fikrî ürünün meydana getirilmesiyle doğrudan doğruya kazanılan tekel niteliğinde bir haktır. Fikrî ürün üzerindeki hak, o ürünün meydana getirilmesiyle birlikte kazanıldığı için, buna “asli iktisap” denilmesi de mümkündür. O nedenle sahibin hususiyetini taşıyan ve hukuk düzeninin öngördüğü şekilde “eser” vasfı izafe edilebilen bir ürün meydana getiren kimse, hukuk düzenince o ürün üzerinde tanınan hak ve menfaatleri derhal kazanır.

Kural olarak, fikrî hakkın kazanılabilmesi için, meydana getirilen eserin patent hukukunda olduğu gibi her hangi bir merci tarafından tescili, ürünün aslının veya kopyasının herhangi bir yere tevdi ve ibrazı ya da üzerindeki hakların kullanılabilmesi için her hangi bir makam veya merci tarafından ruhsata bağlanması da söz konusu değildir. Bununla beraber, bir fikrî ürünün meydana getirilmiş olması, o ürün üzerindeki hakların fikrî hukukça öngörülen korumadan yararlanması ve eserin bazı tasarruflara konu olabilmesi için, ilâve bazı şartlar ve formalitelerin de yerine getirilmesi gerekmektedir. Zira, kimi hukuk düzenlerine göre bir fikir ve sanat ürünü üzerindeki hakkın hukuk tarafından himaye edilebilir olması, yani üçüncü kişilerin hukuka aykırı müdahalelerine karşı korunabilmesi için, bu ürünün “eser” olarak meydana getirilmiş olması yeterli görülürken, bazı ülkelerde eserin fikrî hukuk himayesinden yararlanabilmesi için veya eser üzerinde hak sahipleri tarafından bir takım tasarruflarda bulunulabilmesi için, eserle ilgili olarak çeşitli formalitelerin de yerine getirilmesi şart koşulmaktadır. Bunlar arasında, patentlerde olduğu gibi, eserin muayyen bir kütüğe tescili; asıl nüsha veya belli sayıda kopyanın muayyen bir mercie ve makama tevdi (depo edilmesi) ya da eser üzerine belli işaret veya alametlerin konulması gibi şartları sayabiliriz.

Şunu hemen belirtelim ki, bir ürünün, fikrî hukuk korumasından yararlanmayla ilgili bu formalitelerin yerine getirilmemiş olması, kural olarak, o ürünün “eser” niteliğine bir hanel getirmez. Ancak, bu şart ve formalitelerin yerine getirilmemiş olması, kimi zaman eseri meydana getirenin veya hak sahibinin, eser üzerindeki hak ve menfaatlerden tam olarak yararlanma imkânını ortadan kaldırır; kimi zaman da eserin üçüncü kişilerin ihlallerine maruz kalmasına neden olur. Hatta bu şartların yerine getirilmesinin ihmal edilmesi, kimi hukuk sistemlerinde olduğu üzere, eserin fikrî hukuk hükümlerinin sağladığı korumanın kısmen veya tamamen dışında bırakılması veya eser üzerinde eser sahibinin veya üçüncü kişilerin hukuk düzenince tanınan tasarruflarda bulunulamaması gibi sonuçların doğmasına yol açabilir.

Bazı hukuk sistemleri, eser sahiplerine veya eser üzerindeki haklar üzerinde tasarruf yetkisi bulunanlara, yukarıda açıklanan koşullar dışında kalan ve bir fikrî ürünün eser olarak nitelendirilmesinde kurucu bir işlevi bulunmayan, ancak eser üzerindeki hakların himâyesi bakımından yerine getirilmesi gereken bazı formaliteler öngörmektedir. Bu formaliteleri; eserin veya hakkın bir sicile kaydedilmesi, eser nüshasının kamusal veya özel bir mercie tevdi edilmesi yahut eser üzerine bir takım ibare, işaret veya bandrol konulması şeklinde sıralamak mümkündür. Bu makalede, eserle ilgili olarak eser veya hak sahiplerince

<sup>1</sup> Yazarın bu makalesi daha önce, *Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2006/3, sh. 13-37’de yayımlanmıştır.

yerine getirilmesi gereken bu tür formaliteler, uluslararası hukuk, yabancı ülke hukukları ve Türk hukuku bakımından irdelenmektedir.

## II. TESCİL VE TEVDİ MECBURİYETİ

### 1. Genel Olarak

Tescil, sözlük anlamıyla “herhangi bir şeyi resmi olarak yazılı bir şekilde kayıt altına almak” şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak, hukukta “tescil” daha çok bir hakkın mevcudiyetinin açıklanmasına olan ihtiyaçtan kaynaklanan bir müessese olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu nedenle, tescil müessesesi bir hakkın kime ait olduğunu, hakkın kapsam ve sınırlarını gösterir; yani tescilin en önemli işlevi bir hakla ilgili bilgi vermesidir. Eşya hukukunun temel konularından biri olan tescil, patent hukukunda, ticaret hukukunda ve borçlar hukuku gibi özel hukukun belli alanlarında üzerinde önemle durulan konulardan birini oluşturur.<sup>2</sup> Tevdi ise, bir şeyi bir kimseye vermek veya bir yere bırakmaktır.

Fikrî haklar, nitelikleri icabı gayri maddî varlıklar üzerinde bahse konu olan haklar olduğundan, bir fikrî ürün üzerindeki hakkın kime ait olduğunu ilk bakışta anlamak kolay değildir. Zira, fikrî hak, ile bu hakkın üzerinde tecessüm ettiği maddi varlık üzerindeki mülkiyet hakkı çoğunlukla farklı kişilere aittir. Meselâ, elinizdeki kitabın maddi mülkiyeti size ait olsa bile, eser sahibi değilseniz, o kitap üzerindeki fikrî hakka sahip değilsinizdir. Dolayısıyla, fikrî hakkın maddileştiği varlıklar iki tür hakka konu oldukları için,<sup>3</sup> bu tür maddi varlıklar üzerindeki hakların tezahür biçimi, böyle bir hakka konu olmayan menkul ve gayri menkuller üzerindeki hakların tezahür biçimine göre özellik arzeder. O nedendir ki, fikrî hakların hukûki himâyeden etkili bir şekilde yararlandırılmadığı, daha doğrusu bu hakların korunmaya başlandığı ilk dönemlerde tescil ve tevdi etkili birer koruma önlemi olarak düşünülmüştür. O dönemde tescil müessesesi, günümüzdeki tapu siciline benzer şekilde bir işlev görmüştür.

Fikrî hukukta tescilin başlangıcını matbaacılığın gelişme dönemi olan 1500’lü yılların ilk yarısına kadar götürmek mümkündür. Nitekim, dünyada ilk kez 1534 yılında İngiliz Kraliçesi *Mary* tarafından bir ferman yayımlanarak kitap basan matbaacılara yasal olarak bastıkları kitapları tescil mecburiyeti getirilmiştir.<sup>4</sup> İngiliz hukukunda eserin korunmadan yararlanmasının ön şartı olarak kabul edilen bu kural, 1662 tarihli *Licensing Act* adı verilen kanun ve imtiyaz döneminin bu kanundan sonra yürürlüğe konulan diğer düzenlemelerinde de yerini almıştır.<sup>5</sup>

O dönemde tescil mecburiyeti sadece İngiliz hukukunda değil, diğer bir çok ülke hukuklarında da bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. 1846 tarihli Avusturya

<sup>2</sup> Tescilin en geniş şekilde “Eşya hukuku” alanında inceleme konusu olmaktadır. Zira, gayrimenkuller üzerindeki haklarda aleniyeti sağlayan tapu sicilidir. Taşınmazlar üzerindeki bazı haklar bakımından kurucu bir işleve de sahip olan Tescil, Tapu sicili vb konularda ayrıntı için bak. **Gürsoy/Eren/Cansel: Türk Eşya Hukuku**, Ankara 1984, İkinci Bölüm, 159; **Oğuzman/Seliçi: Eşya Hukuku**, 6. B., İstanbul 1992, İkinci Bölüm, 130 vd; **Sirmen, Lâle: Eşya Hukuku Dersleri**, Ankara 1995, İkinci Bölüm, 111vd.

<sup>3</sup> Bu konuda ayrıntı için bak. **Ateş, Mustafa, Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı Sınırlandırılması**, Seçkin Yayını, Ankara 2003, sh. 96-106.

<sup>4</sup> **Cornish, W. R, Intellectual Property, Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights**, (Intellectual Property) London 1996, 297.

<sup>5</sup> **Phillips/Durie/Karet, Whale on Copyright**, 4rth Ed. Sweet & Maxwell, Exeter 1993, sh. 4-7, **Hirsch, E.E, Fikrî ve Sinai Haklar**, Ankara 1948, sh. 25.

kanunu, 1879 tarihli İspanyol kanunu,<sup>6</sup> 1870 tarihli Amerikan kanunu, 1882 tarihli Norveç ve İtalyan kanunları tescili zorunlu kılan yasal düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.<sup>7</sup>

Bazı ülkeler ise bir eserin hukuksal himayeden yararlanmasını, o eserin bir kopyasının resmi bir mercie “tevdii” edilmesi şartına bağlı kılmaktaydı. Bunun en güzel örneğini 29 Temmuz 1881 tarihli Fransız Kanunu oluşturmaktadır.<sup>8</sup> Kimi ülkelerde ise, aynı eserin tescili ile birlikte eser kopyalarının tevdiini de öngören veya eserin özelliğine göre yalnızca tescili yahut tevdi şart koşan düzenlemelerin benimsendiği görülmüştür.<sup>9</sup>

## 2. Uluslararası Sözleşmeler ve Yabancı Ülke Uygulamaları

Bern Sözleşmesi 1886 yılında kabul edildiğinde, fikrî hukukla ilgili düzenlemeleri bulunan hemen tüm ülkelerde fikrî hakkın kazanılması, kullanılması veya himayesi bakımından “tescil” ve “tevdii” gibi formaliteler bir “ön şart” olarak kabul edilmiş bulunuyordu. Söz konusu formalitelerin uygulanması ve doğurduğu sonuçlar da ülkeden ülkeye değişiklikler gösterebilmekteydi.<sup>10</sup> Keza, bu formalitelerin yerine getirilmemesine bağlanan hukûki sonuçlar da ülkeden ülkeye değişmekteydi. Mesela, 1800’lü yılların son çeyreğinde yürürlüğe konulan İspanyol kanununun 38 ve 39 uncu maddeleri ile İtalyan kanununun 28 inci maddesinde olduğu gibi, eser sahibi, zamanında tescil edilmeyen bir eser üzerindeki haklarını tamamen kaybediyor ve eser sonuçta kamuya mal edilebiliyordu.<sup>11</sup> Ya da Fransız hukukunda olduğu gibi, eser sahibi bu ihmali telâfi edinceye kadar eser üzerindeki hakları kullanmaktan men ediliyordu.<sup>12</sup> Ancak daha sonra başta Fransa olmak üzere, Almanya, İngiltere, Belçika, Hollanda ve İsviçre gibi bir çok ülke kendiliklerinden bu formalitelerin bazılarını kaldırmışlardır.<sup>13</sup> Bu gelişmenin doğal sonucu olarak Bern Sözleşmesinin 1908 yılında Berlin’de yapılan tadilat metninde, eser üzerindeki hakkın kazanılmasının ve bu hakların kullanılmasının herhangi bir formaliteye tabi tutulamayacağı prensibi kabul edilmiş oldu.<sup>14</sup>

Ancak daha önce, 1886 tarihli Bern Sözleşmesinin 2(2).maddesine göre, bir eserin başka bir ülkede, o ülkenin “ulusal uygulama muamelesi” kapsamında korunabilmesi için, eser sahibinin menşe ülke mevzuatında öngörülen her türlü şart ve formaliteleri yerine getirmesi gerekiyordu. Buna göre bir İngiliz yazar eserinin Fransa’da da korunmasını istiyorsa, İngiliz hukukunun (menşe ülke) ön gördüğü bütün şart ve formaliteleri tamamlaması gerekmektedir. Bu da uygulamada bir çok sorunlara yol açmaktaydı. Örneğin böyle bir durumda, İngiliz eser sahibi aynı zamanda Fransız hukukunun öngördüğü şart ve formaliteleri de yerine getirmeli miydi? Bu durum Sözleşmelerin yorumunda farklı

<sup>6</sup> İspanyol Kanununa göre, bir eser ilk yayımlandığı bir yıl içinde tescil edilmediği takdirde, hukukça tanınan korumadan yararlanamıyor, eser sahibinin o eser üzerindeki hakkı sona eriyor ve eser kamuya mal olmuş sayılıyordu. İspanyol yasasında 1987 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile eserin üzerindeki hakların kazanılması bakımından tescil mecburiyetine son verilmiştir. Bugün İspanya’da tescil sadece ispat hukuku bakımından önemi bulunan bir müessese haline gelmiştir. **Bercovitz, A. G. Bercovitz & Corral**, “Spain” in Geller (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995, sh. 41-42.

<sup>7</sup> **Ricketson, Sam**, *The Bern Convention for the Protection of Literary and Artistic works: 1886-1986*, London&Reading 1987, sh. 17, not. 129. Ayrıntı için ayrıca bak. **Ladas, S. P.**, “The International Protection of Literary and Artistic Property”, [*Harvard Studies in International Law*, (1938), Vol. 2].

<sup>8</sup> **Ricketson**, 16.

<sup>9</sup> **Ricketson**, 16. Yazar, karma sisteme örnek olarak İngiltere’yi göstermekte ve 1842 tarihli *Copyright Act* ile 1862 tarihli *Fine Arts Copyright Act*’in mukayesesine dikkat çekmektedir.

<sup>10</sup> **Ricketson**, 16.

<sup>11</sup> **Ricketson**, 17.

<sup>12</sup> **Ricketson**, 17.

<sup>13</sup> **Ricketson**, 17, not. 134’de zikredilen.

<sup>14</sup> **Ricketson**, 91 ve 203-204; **Cornish**, 312.

uygulamaları ortaya çıkmasına neden oldu. Sonuçta, bu sorun 1909 Berlin Konferansında Sözleşmeye eklenen 4(2) maddesi hükmüyle çözüldü. Bu konuda Sözleşmenin Roma, Brüksel ve Stokholm Tadilatlarında da düzenlemeler yapıldı.<sup>15</sup>

Bern Sözleşmesinin konuyu düzenleyen 5(2) maddesinin 1979 Paris metninin son hali ise şu şekildedir. “Bu haklardan faydalanılması ve bunların kullanılması herhangi bir formaliteye tâbi değildir; bu gibi faydalanma ve kullanma keyfiyeti, eserin menşe ülkesinde korunup korunmadığı hususuna da bağlı değildir. Bu itibarla, bu Sözleşme hükümleri dışındaki korumanın kapsamı ve haklarının korumasını teminen eser sahibine tanınan kanun yolları, sadece korumanın talep edildiği ülke mevzuatına tabidir.” Bu hüküm sayesinde, formalitelerin yerine getirilmesi sadece menşe ülkedeki korumanın sağlanabilmesi için talep edilebilir hale gelmiştir. Diğer tüm âkit ülkelerdeki eserler için ise formalitesiz bir koruma ilkesi benimsenmiştir.<sup>16</sup>

Bugün tescil ve tevdi mecburiyeti gibi formalitelerin, eser üzerindeki hakların kazanılması, kullanılması ve korunması bakımından zorunlu şekil şartı olarak kabul edilmesi, günümüzün modern hukuk telakkileriyle bağdaşmamaktadır. Bern Sözleşmesine bu tür formaliteleri men eden hükümlerin dercedilmesinin de etkisiyle, hemen hemen dünyadaki tüm ülkelerce bunların fikri hakkın kazanılması ve korunması bakımından zorunlu şekil şartı olmaktan çıkarıldığı söylenebilir.

Bununla beraber, nadiren de olsa, bazı ülkelerde tüm eserler yönünden olmasa da bir kısım eserlerin korunması tescil şartına bağlanmıştır. Özellikle Latin Amerika ülkelerini bu çerçevede zikretmek mümkündür. Örneğin Arjantin’de, eser sahibi eserini meydana getirir getirmez onun sahibi olur; ancak, eser sahipliği statüsünün hukuken bir hüküm ifade edilebilmesi için eserin tescili bir ön koşuldur.<sup>17</sup> Bu koşul, Arjantin’in taraf olduğu sözleşmelerde aksi öngörülmüş ise yabancı eser sahipleri yönünden uygulanmaz. Arjantin FSEK’nun 63’üncü maddesi, tescilin ihmal edilmesi halinde “eser sahibinin haklarının kullanılmasının askıda olacağını” hükme bağlamıştır. Bundan dolayı, üçüncü kişilerin eser üzerindeki hakları eser sahibinden izin almadan kullanmaları hukuka aykırı bir eylem olarak değerlendirilmemektedir.<sup>18</sup> Arjantin FSEK’nun 23’üncü maddesi ise, tercüme eserlerde tescili sadece üçüncü kişilere karşı ileri sürülecek haklar yönünden değil, ayrıca, çeviri üzerindeki telif haklarının devamı yönünden de bir ön şart olarak kabul etmektedir.<sup>19</sup>

Bazı ülkelerde tescil ve tevdi gibi formaliteler Arjantin’de olduğu şekilde tüm eserler yönünden değil, sadece bazı eserlerin korunması yönünden zorunludur. Örneğin, en son 1991 yılında değişikliğe uğrayan 1985 tarihli Portekiz FSEK’nun 213’üncü maddesinde “Telif hakları ve bunlardan türeyen hakların tescilden bağımsız olarak iktisap edileceği” hükme bağlanmış, ancak kanunun müteakip maddesinde “yayımlanmamış eser adları ile gazete ve diğer süreli yayınların adlarının tescili, hukuksal himaye kazanmanın yasal koşulu” olarak öngörülmüştür.<sup>20</sup>

<sup>15</sup> Ricketson, 201-204 vd.

<sup>16</sup> Ulmer, Eugen, “One Hundred Years of the Berne Convention” [IIC (1986) 17/6, 709].

<sup>17</sup> Emery, M. A., “Argentina” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995, sh. 43.

<sup>18</sup> Bununla beraber mahkemeler, tescil edilmemiş eser üzerindeki üçüncü kişilerin kullanma serbestisini mali haklarla sınırlı olduğu içtihadında bulunmaktadır. Manevi hakların kullanılma serbestisi yoktur. (C.N.Com. Oct. 20, 1981, L.L. 109-663), [Emery, 43, no. 8’den naklen].

<sup>19</sup> Emery, 43.

<sup>20</sup> Hangi hususların tescile konu olacağına ilişkin olarak bak. Portekiz FSEK md. 215 ve 216.

1941 tarihli İtalyan FSEK, eserin yaratılmasıyla birlikte eser sahipliği statüsünün kazanılacağı kuralını öngörmüş olmakla birlikte, eski kanunda yer alan tescil ve tevdi formaliteleriyle ilgili düzenlemeleri değiştirerek muhafaza etmiştir. Fakat bu formaliteler hukuken “kurucu/inşâî” bir karakter taşımayıp “bildirici/iş’ârî” bir nitelik taşırlar.<sup>21</sup> Anılan kanunun 106’ncı maddesi, bu kanun veya uluslararası sözleşmeler hükümlerine göre korunan eserlerin tevdi edilmesi formalitesinin yerine getirilmememesinin, hak iktisabına ve bu hakların kullanılmasına engel teşkil etmeyeceğini öngörmüştür. Buna karşılık, İtalyan hukukuna göre, bazı bağlantılı haklar yönünden tescil, hakkın kazanılmasında kurucu bir işleve sahiptir.<sup>22</sup>

Kimi ülkelerde tescil veya tevdi formaliteleri, eser sahibinin haklarının korunması bakımından zorunlu bir şekil şartı olmamakla birlikte, eserin ve sahibinin haklarının korunması yönünde bir karine; hak veya hak sahipliğinin ispatına yarayan bir delil işlevi görmektedir. Örneğin, Brezilya’da tescil eser üzerindeki hakların himayesi bakımından zorunlu bir formalite değildir.<sup>23</sup> Ancak, tescil yapılması eser sahibi lehine bir karine teşkil eder. Bu yüzden, Brezilya FSEK’nun 17’inci maddesi, eserin korunmasının garantiye alınması amacıyla, eser sahibine, eserin türüne göre ilgili kurum nezdinde tescil yaptırmayı öngörmüştür.<sup>24</sup> Aynı şekilde, tescil, Kanada’da da korumanın bir ön şartı olarak öngörülmemiştir. Ancak, tescil, bir eserin eser sahipliği ile ilgili olarak ortaya çıkan ihtilaflarda, kimin adına yapılmış ise, eser sahibinin o kimse olduğu yönünde bir karine oluşturur.<sup>25</sup>

Japonya’da ise, eserin korunması ve eser üzerindeki haklarla ilgili tasarruflarda bulunulması tescil ve tevdi şartına bağlanmamıştır. Japon Kültür İşleri Ajansı Genel Müdürlüğü, telif hakları sicili, yayın sicili, komşu haklar ve bilgisayar programları sicili olarak adlandırılan dört ayrı sicilin yönetimini deruhte etmektedir. Japon FSEK (Bölüm 10) bu sicillere sicilin türüne göre bazı özel hukukî sonuçlar öngörmüş olmakla birlikte, bu hukuki sonuçların, daha çok eser üzerindeki hakların devir ve intikalleri ile ispat hukukuna ilişkin olduğu söylenebilir.<sup>26</sup>

Hindistan’da ispat hukuku açısından tescil ve tevdiin önemi bulunmaktadır. Bir eseri tescil ettiren kişi, o eserle ilgili bir davada, kendi namına tescil edilmiş olup Fikrî Haklar Kurumu mührünü taşıyan eser nüshasını davaya bakan mahkemeye ibraz ettiği takdirde, üzerine düşen ispat külfetinden kurtulur; bunun dışında diğer ispat araçlarına müracaat etmesi gerekmez.<sup>27</sup>

Bazı ülkelerde tescil ve tevdi gibi formalitelere yer verilmekte ise de, bunlar hakkın kazanılması bakımından değil, bazı “idari” mülahazalar nedeniyle öngörülmüştür. Örneğin Almanya’da Patent Ofisi nezdinde tutulan bir “Yazarlar Sicili” bulunmaktadır; fakat, eser

---

<sup>21</sup> **Fabiani, M**, “Italy” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995, sh. 52.

<sup>22</sup> Tescil ve tevdi formaliteleri ile ilgili olarak bak. İtalyan FSEK’nun III’üncü Kısımının I’inci Bölümüne (md. 103-106). Bu konudaki açıklamalar için bak. **Fabiani**, 52 –54.

<sup>23</sup> Hangi tür eserin hangi kurumda tescil edilmesi gerektiği konusunda ayrıntı için bak. **Emery**, 43.

<sup>24</sup> Ayrıntı için bak. **Gandelman, Henrique**, “Brazil” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995, sh. 45-49.

<sup>25</sup> **Canadian Intellectual Property Office (CIPO)**, *A Guide to Copyrights*, Canada, April 2000, 11.

<sup>26</sup> **Doi, T**, “Japan” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995, sh. 36 – 39.

<sup>27</sup> **Ramiah, S**, “India” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, 2<sup>nd</sup> Ed Vol. 2, Butterworths, Kent 1993, sh. 39-40.

sahiplerinin bu sicile kaydolması zorunlu değildir.<sup>28</sup> Keza, İtalya’da da tescil ve tevdi kurumları bulunmaktadır. Ancak, tescil veya tevdi yapılmaması hakkın kazanılmasını, kullanılmasını ve devrini etkilemez.<sup>29</sup>

ABD’de ise, diğer ülkelerden biraz daha farklı bir tescil ve tevdi formalitesi sistemine yer verilmiştir. Bu ülkede, 1 Mart 1989 tarihinden önce yayımlanan eserler bakımından bu formalitelerin yerine getirilmesi zorunludur. Ancak, bu gibi formaliteler 1 Mart 1989 tarihinden itibaren yani ABD’nin Bern Sözleşmesine katılmasıyla birlikte, eser üzerindeki hakkın kazanılması ve korunması bakımından zorunlu şartlar olmaktan çıkarılmıştır.<sup>30</sup> Bugün sözkonusu formalitelerin yerine getirilmemesi hakkın kazanılması ve kullanılması bakımından önemsiz gibi görünse de, yerine getirilmesi eserin ve eser sahibinin haklarının himayesi bakımından büyük avantajlar sağlamaktadır. Mesela ABD menşeli bir eserin ihlali nedeniyle hukuk davası açılabilmesi için, eserin dava açılmadan önce tescil edilmiş olması gerekir.<sup>31</sup> Aynı şekilde, ABD’de eserin korunması bakımından tevdi zorunlu bir şart değildir. Ancak, Amerikan FSEK’e göre, eserlerin sahipleri veya eserin münhasır yayın hakkına sahip olan kişinin ABD’de yayımlanmış bir eserin iki kopyasını üç ay içerisinde Kongre Kütüphanesine tevdi etmesi gerekmektedir. Bu mükellefiyetin yerine getirilmemesi, eseri korumasız bırakmaz; ancak sorumluların para cezasına veya diğer idâri cezalara çarptırılmasına neden olabilir.<sup>32</sup> Benzer bir tevdi mükellefiyetini Fransız hukukunda da görmek mümkündür.<sup>33</sup> Ancak bu mükellefiyet tamamıyla “idâri” bir nitelikte olup, yerine getirilmemesi eser üzerindeki hakkın kazanılmasını ve korunmasını etkilememektedir.<sup>34</sup>

---

<sup>28</sup> Alman FSEK ve 1965 tarihli Eser Sahipleri Sicili Yönetmeliği uyarınca eser sahipleri Alman Paten Ofisince tescil edilmektedir. Ancak bu tescilin amacı sahibi belli olmayan eserlerle ilgili olarak ortaya çıkabilecek ihtilafların çözümünde eser sahibinin tespitine katkıda bulunmakla sınırlıdır. Bundan dolayı bu tescil zorunlu değildir, yapılmamış olması hak mahrumiyetine sebep olmaz. Ayrıca alman hukukunda eserler eser sahipleri mesleki birlikleriyle ilgili mevzuat çerçevesinde tescile konu olabilmektedir. Bu da fikri hakların kolektif yönetiminin düzenli olarak işlenmesini sağlamak amacıyla yapılan bir uygulamadır. Bak. **Dietz, A**, “Germany” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995, sh. 68-69.

Keza, Almanya’da “basılı eser” tanımına giren eser nüshalarından Frankfurt Main’deki Ulusal Kütüphaneye tevdi mecburiyeti bulunmaktadır. Ancak bu mükellefiyetin yerine getirilmemesi fikri hak korumasını etkilememektedir. **Dietz**, 70.

<sup>29</sup> İtalyan FSEK md. 106. Bununla beraber İtalya’da bazı bağlantılı hakların kazanılması bakımından tescil ve tevdiin önemi bulunmaktadır. Bunlar kendisini özellikle ses tespitleri üzerindeki yapım hakları ile mühendislik projelerinde göstermektedir. Ayrıntı için bak. **Fabiani**, 52 vd.

<sup>30</sup> **Phillips/Durie/Karet**, 123.

<sup>31</sup> **Phillips/Durie/Karet**, 124.

<sup>32</sup> **U.S. Copyright Office**, *Circular 1-Copyright Basics*, Library Congress Washington D.C. June 1999, 7-9; **Phillips/Durie/Karet**, 123-124. Bu formaliteler konusunda ayrıntı için bak. **Nimmer, David**, “United States” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995, sh. 89 vd.

<sup>33</sup> 20 Haziran 1992 tarihli kanun uyarınca tüm basılı, görüntülü ve sesli eserlerin nüshalarında gerekli sayıda kopyalar ilgisine göre, Milli Kütüphane, Ulusal Sinema Merkezi (C.N.C) veya Ulusal Audio-visual Kurumuna (I.N.A.) tevdi edilmesini öngörmektedir. Hukuken tevdi mükellefiyetinde bulunan kimseler bu yükümlülüğü yerine getirmedikleri ilgili kurum tarafından ciddi para cezalarına çarptırılabilir. **Lucas & Plaisant**, “France” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995, sh. 93.

<sup>34</sup> Ayrıntı için bak. **Jean-Marie, Pontier**, “Le dépôt légal (Law no. 92-546 of June)” 1992/18 *Actualité Législative Dalloz* 167, [**Lucas & Plaisant**, age, 93, no 122de zikredilen].

### 3. Türk Hukukunda Tescil ve Tevdi Formaliteleri

#### a) Kayıt ve Tescil Formaliteleri

Türk fikrî hukuk tarihi açısından bakıldığında, İkinci Meşrutiyet döneminde kabul edilen ve 1952 yılına kadar yürürlükte kalan 1910 tarihli Hakkı Telif Kanunu'nun eserler üzerindeki hakkın himayesini tescil şartına bağladığı görülmektedir.<sup>35</sup> Buna göre sözkonusu Kanun kapsamında korunan eserler, ancak tescil tarihinden itibaren hukuksal himayeden yararlanabiliyordu.

Hakkı Telif Kanununu yürürlükten kaldıran 1951 tarihli 5846 sayılı FSEK, eser üzerindeki hakların kazanılması ve korunması bakımından tescil ve tevdi formalitelerine yer vermemiştir. Bu nedenle, Türk hukukunda fikir ve sanat eserlerinin tescili ve tevdi zorunlu bir şart olmadığı gibi, hukukumuzda bu müesseselerin yeri yoktur. Ancak, bunun bir istisnasının sadece mülga 3257 sayılı Sinema Video ve Müzik Eserleri Kanununda (SVMEK) bulunduğunu belirtmek gerekir. Anılan Kanunun 5 ve 8'inci maddesi hükümleri uyarınca bu kanun kapsamındaki bir eser, kayıt ve tescil olunmadığı takdirde telif hakkının konusu olamadığı gibi; gösterme, yayma ve çoğaltma haklarına da konu oluşturamıyordu. Bu düzenleme öğretide haklı eleştirilere konu olduğundan<sup>36</sup> söz konusu kanun 2004 yılında yürürlüğe konulan 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun ile bütünüyle yürürlükten kaldırılmıştır.<sup>37</sup>

<sup>35</sup> Hakkı Telif Kanununun konuyla ilgili hükümleri şu şekildedir:

**Madde 20** – Müellifin hakkı telifi temin için eserin üç nüshayı matbaasını Dersaadette, Maarif Nezaretine ve taşralarda Maarif Müdüriyetine teslim ile kayıt ve tescil ettireceklerdir. Elvah ve temasil ve madelyeler gibi yalnız bir sureti olan âsar bu muameleden müstesnadır.

**Madde 21** – Maarif Nezaretinde ve Maarif Müdüriyetlerinde hakkı telifte dair tutulacak defteri mahsusuna müellifin hüviyeti ve eserin isim ve mevzuu ve tarih ve mahalli tab'ı ve miktarı sahifesi kayıt ve tahrir ve sıra numarası terkim edildikten sonra ziri sahibi eser veya vekili resmisi tarafından imza olunacaktır.

**Madde 22** – Kayıt ve tescil için Maarif Muhasebelerince yalnız bir çeyrek Osmanlı altını harç alınarak mukabilinde aksi bilmuhakeme sabit oluncaya kadar mâmulünbîh olmak üzere Nezaret veya Maarif Müdüriyetleri tarafından tasarruf senedi makamında bir hakkı telif ilmühaberi verilecektir.

**Madde 23** – Matbuatı mevketenin kayıt muamelesi her sene nihayetinde neşrolunmuş olan nüshalar irae ve tescili ile icra olunacaktır.

**Madde 24** – Müseccel olmıyan müellefat hakkında hakkı telif davası tescil edilinceye kadar mesmu olmaz. Bir sene zarfında kayıt ve tescil edilmiş olan âsırın ve müelliflerinin esamisi sene nihayetinde gazetelerle resmen ilan edilecektir.

<sup>36</sup> Eleştiriler için bak. **Erel, Şafak**, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, Ankara 1998, 66; **Tekinalp, Ünal**, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, İstanbul 1999, 140.

Gerçekten SVMEK'teki düzenlemeler her şeyden önce ülkemizin de tarafı bulunduğu Bern Sözleşmesine aykırılık oluşturmaktaydı. Zira Bern Sözleşmesinin 1971 tarihli Paris metninin 5(2) maddesi, bu sözleşmede yer alan fikri hakların kazanılması ve kullanılmasının hiçbir şekilde tabi olmayacağını hükme bağlamıştır.

Gerçi Fransız hukukuna göre de sinematografik ve audio-visual eserlerin Ulusal Sinema Merkezi adı verilen kamu kuruluşu nezdinde tescili gerekmektedir. Ancak, Ulusal Sinema Endüstrisi Kanunu uyarınca yapılması öngörülen bu tescil işlemi sadece, bu eserler üzerindeki hakların tasarruflarıyla ilgili olarak üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek taleplerle ilgili idari bir fonksiyona sahip olup, tescil yapılmamış olması eser sahipliği statüsünü etkilemediği gibi, hakların tasarruflarını da ortadan kaldırmaz. Tescil edilmemiş eserler üzerindeki tasarruflar sadece taraflar arasında geçerli olup, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu yüzden, Fransız hukukunda “bu düzenlemelerin fikri hakkın herhangi bir formaliteye bağlı olmadan kazanılması ve korunması ilkesine bir istisna dahi oluşturmadığı” görüşü savunulmaktadır. Bak. **Lucas & Plaisant**, 92-93.

<sup>37</sup> 5224 sayılı Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun 14/07/2004 tarihinde kabul edilerek 21/07/2004 tarih ve 25529 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5224 sayılı Kanun, ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ticari dolaşıma ve gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kayıt ve tescile de esas olacak şekilde kamu düzeni, genel ahlak ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda denetlenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasını öngörmektedir. Kanunun 7. maddesi uyarınca “Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin, ticari dolaşıma ve gösterime sunulmasından önce kayıt ve tescile de esas teşkil edecek şekilde değerlendirilmesi ve sınıflandırılması yapılır. Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda uygun bulunmayan filmler, ticari dolaşıma ve gösterime sunulamaz. Değerlendirme ve sınıflandırma sonrası uygun bulunan veya istenilen gerekli düzeltmeleri yapılan filmler kayıt ve tescil edilir ve bu filmleri içeren taşıyıcı materyaller bandrollenir. Filmlerin, değerlendirme ve sınıflandırma sonucunu gösterir işaret veya ibareleri taşıması zorunlu tutulduğu takdirde, bu işaret veya ibarelerin her türlü tanıtım ve gösterim alanında ve taşıyıcı materyal üzerinde kullanılması zorunludur. Değerlendirme ve sınıflandırma sonuçları ile gerekli görülen işaret veya ibarelere ilişkin bilgiler, kayıt ve tescil belgesi ve mali hakları kullanma yetkilerinin belirtildiği diğer belgelere de işlenir.” Kanunda kayıt ve tescilden söz edilmekle birlikte, kayıt ve tescil edilmemiş eserlerin 3257 sayılı Kanunda olduğu gibi “telif hakkının konusunu oluşturmayacağı” şeklinde bir düzenleme yer almamaktadır.

Hakkı Telif Kanunu yerine ikame olunan 1951 tarihli FFSEK’te, tescil ve tevdi gibi formalitelere yer verilmemiştir. Bu formalitelerin hukukumuzda girmesi ilk kez 4630 sayılı Kanunla gerçekleşmiştir. Söz konusu Kanunun 7’inci maddesi ile FSEK’in 13’üncü maddesine eklenen yeni bir fıkrayla, bazı fikir ve sanat eserleri bakımından tescil mecburi hale getirilmiştir.<sup>38</sup> Buna göre, tescil edilmesi zorunlu olan eserler, sinema ve müzik eserleri ile yapımcının haklarına konu olan komşu haklardır. Kanun sinema ve müzik eseri sahipleriyle yapımcılarını, eserlerini kayıt ve tescil ettirmekle yükümlü tutmaktadır. Bu eserler dışında kalan diğer fikir ve sanat eserlerinin, sahiplerinin talebi üzerine kayıt ve tescil edilebileceği hükme bağlanmış ise de, kayıt ve tescil zorunlu değildir. Fikir ve sanat eserlerinin kayıt ve tesciline ilişkin usul ve esaslar, Kültür Bakanlığınca çıkarılan Kayıt ve Tescil Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikle belirlenmiştir.<sup>39</sup>

Hukukumuzda, ister zorunlu olarak ister iradi olarak yapılacak olsun, fikir ve sanat eserlerinin kayıt ve tescilinin amacı, kanunun deyimiyle “hak ihdas etmek” değildir. Diğer bir ifadeyle, tescili kanundan kaynaklanan bir zorunluluğa dayan eserin tescil edilmemiş olması, eser üzerindeki hakkın kazanılması veya kaybedilmesi bakımından bir sonuç doğurmaz. Kanun, sinema ve müzik eserleri ile yapımcılara eserlerini tescil zorunluluğunu,

<sup>38</sup> FSEK md. 13/II hükmü şu şekildedir: “Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlal edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi amacıyla, sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar. Aynı maksatla, eser sahiplerinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir, mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri de kayıt altına alınabilir. Beyana müstenit yapılan bu işlemlerden Bakanlık sorumlu tutulamaz. Ancak, kayıt ve tescil işlemlerine esas teşkil edecek işlemlerde, mevcut olmadığını bildiği veya bilmesi icap ettiği veya kendisine ait olmayan mali ve manevi haklara ilişkin yanlış beyanda bulunanlar, bu Kanunda öngörülen hukuki ve cezai müeyyidelere tabidirler. Bu Kanun kapsamında yapılan tüm kayıt ve tescil işlemlerine ilişkin ücretler Bakanlık tarafından belirlenir. Kayıt ve tescilin usul ve esasları, ücretlerinin belirlenmesi ile diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

<sup>39</sup> Kayıt ve Tescil Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik için bak [RG: 14/11/2002/24936].



mali ve manevi haklarının ihlal edilmemesi, sahiplik statülerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla getirmektedir. Dolayısıyla, buradaki tescil mükellefiyeti eser sahibinin hak ve menfaatlerine hizmet eden bir işleve sahiptir.

Kanuna böyle bir düzenleme konulmasının temelinde, özellikle son yıllarda yaygınlık kazanan fikir ve sanat eserleri korsanlığı ve taklitçiliği ile daha etkin mücadele amacı bulunmaktadır.<sup>40</sup> Gerçekten, fikir ve sanat eseri korsanlığı ve taklitçiliğine en yaygın olarak konu olan eserler, sinema ve müzik eserleri ile fonogramlardır. Bilgisayar programları ve oyunları, sinema, video ve müzik eserlerine ilişkin kasetler, disketler, CD'ler, DVD ve VCD'lerdir. Bu alan yoğun ve hacmi haylice kabarık olan korsan bir ticari sektör oluşmuştur. Bu sebeple kanun koyucu tarafından, ihlâl tehlikesine en çok maruz kalan eserlere daha etkin bir koruma sağlamak amacıyla, bu tür ürünlerin sahiplerine, kendi menfaatlerine olmak üzere, eserlerini kayıt ve tescil ettirme mecburiyeti getirilmiştir. Bu yasal yükümlülüğün yerine getirilmemiş olması, eser sahibinin haklarına hanel getirmediği gibi, bu hakların korunması imkânını da ortadan kaldırmaz. Tescil ve kayıt yaptırmamanın mahzuru, eser sahibinin, sahiplik statüsünü ispat etmekte ve eser üzerindeki haklarını takip etmekte biraz daha zorlanmasında kendisini gösterir. Ayrıca tescil yükümlülüğünü belli sürede yerine getirmeyenlere idâri müeyyideler uygulanması gündeme gelebilecektir.

#### **b) Tevdi Formaliteleri**

Tevdi formalitesi kanunumuza ilk kez 4630 sayılı yasayla girmiştir. Kanuna 4630 sayılı Kanunla eklenen bir madde ile FSEK kapsamında korunan çoğaltılmış fikir ve sanat eserlerinin Kültür Bakanlığına tevdi mecburiyeti getirilmiştir. Söz konusu düzenleme uyarınca, çoğaltılmış fikir ve sanat eserleri, kültür mirasının korunması ve devam ettirilmesi amacıyla Kültür Bakanlığı tarafından derlenecektir. Ek Madde 5'te yer alan hükümler gereğince, fikir ve sanat eserlerini çoğaltan eser veya hak sahibi gerçek veya tüzel kişiler, çoğaltılan eser nüshalarından en az beş nüshayı, çoğaltma tarihinden itibaren bir ay içerisinde derlenmek üzere Bakanlığa vermek zorundadırlar. Derleme amacıyla getirilen tevdi mecburiyeti ile ilgili hususların ayrıntısı Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenecektir.<sup>41</sup> Ayrıca, bu maddede düzenlenen tevdi mükellefiyetine uymayanlar için ciddi para cezası da öngörülmektedir (FSEK Ek md. 10/3). Tevdi mecburiyeti öngören bir düzenleme de 5224 sayılı Kanunun 10. maddesidir. Bu madde uyarınca "Sinema envanteri oluşturulmasını teminen, sinema filmlerinin yanı sıra gerekli görülen bilgi ve belgelerin Bakanlığa verilmesi zorunludur."<sup>42</sup>

Bu bahisle ilgili olarak tekrar belirtilecek olursa, daha önce Almanya, Fransa ve ABD gibi ülkelerde kanunlarla tevdi mükellefiyetlerinin getirilmiş olduğuna değinmiştik. Tıpkı o ülkelerde olduğu gibi, tevdi mükellefiyeti, ülkemizde de "idari" gerekçelerle öngörülmekte olup, mükellefiyeti yerine getirmeyen eser veya hak sahiplerinin "hak mahrumiyeti" veya eserin korunmaması veya eser üzerindeki hakların kullanılmaması gibi bir sonuç doğurmaz.

<sup>40</sup> 4630 sayılı Kanunun md. 7'nin gerekçesi.

<sup>41</sup> Çalışmanın yapıldığı sırada bu yönetmelik henüz yayımlanmamıştır.

<sup>42</sup> Aynı madde uyarınca ayrıca kültür Bakanlığı sinema alanında çeşitli araştırma, geliştirme ve yayın faaliyetlerinde bulunmak, sektörel bilgilere ilişkin belgeleme hizmetleri sunmak ve bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik organizasyonlar düzenlemek amacıyla bir arşiv ve belgeleme birimi oluşturabilecektir.

Ancak ülkemizde fikir ve sanat eseri niteliği taşımayan basılmış eserler yönünden tevdi zorunlu kılan fakat fikrî hukuk dışında bulunan bazı mevzuat düzenlemelerine rastlamak da mümkündür. Örneğin, 21.6.1934 tarih ve 2527 sayılı Bazı Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu<sup>43</sup> hükümlerine göre, Türkiye’de her türlü baskı usulleriyle basılıp neşredilen “gazeteler, ajans tebliğleri, mecmualar, kitaplar, risaleler, tahsil tezleri, haritalar, atlaslar, tablolar, oyma baskılar (gravürler), her çeşit resimler, sanat kıymetini haiz duvar ilanları, kılavuzlar, planlar, krokiler, destan ve şarkı mecmuları, musiki notaları, dans notaları ve tiyatro piyesleri, cemiyet ve şirketlerce neşredilen raporlar, her çeşit kataloglar, takvimler, yıllıklar, yılaçlar ve muhtıraları” basanlar bunların beş nüshasını Maarif Vekaletine vermeğe mecburdurlar. Kanun, memleketin kültür hayatıyla ilgisi olduğu Bakanlık tarafından tespit edilen diğer eserler yönünden de tevdi mecburiyeti getirilmesini mümkün kılmaktadır.

Ayrıca, Türkiye’de yerleşmiş olan gerçek ve tüzel kişilerin yabancı memlekette basılan fakat Türkiye’de yayımlanmak üzere ithal edilen eserleri de bu kanun hükümleri çerçevesinde tevdi mecburiyeti bulunmaktadır. Kanunda söz konusu eserlerin tevdi merci Milli Eğitim Bakanlığı olarak gösterilmekteyse de, milli kültürle ilgili görev ve fonksiyonlar kendi özel mevzuatıyla Kültür Bakanlığına verildiğinden, Kanunda geçen “Maarif Vekaleti” kavramını “Kültür Bakanlığı” olarak, “Maarif Müdürlükleri” kavramını da “Kültür Müdürlükleri” şeklinde anlamak lâzımdır. Bu kanunla getirilen tevdi mükellefiyetine uyulmamsı, fikri hukuk açısından sonuç doğurmaz; sadece Kanunda öngörülen müeyyidelerin uygulanmasına müncer olur.

Ülkemizde basılmış eserlerin tevdi ile ilgili bir zorunluluk da Matbaalar Kanunundan kaynaklanmaktadır. 15.7.1950 tarih ve 5681 sayılı Matbaalar Kanununun<sup>44</sup> 4’üncü maddesi gereğince, “Tâbiler, bastıkları eserlerden ikişer nüshasını basmanın sona erdiği günün çalışma saati içinde, buldukları yerin Cumhuriyet Savcısı ile en büyük mülkiye âmirine vermeye mecburdurlar. Bu hüküm, cemiyet ve aile münasebetlerine taalluk eden ve ticaret ve sanat işlerine münhasır bulunan davetiyeler, ilan, formül, sirkler, kartvizitler ve yalnız seçim yerini ve zamanının gösteren kağıtlarla adayların adlarını bildiren rey pusulaları gibi baskılar hakkında uygulanmaz.” Matbaalar kanununda yer alan bu tevdi zorunluluğu görüldüğü gibi, kültürel yönden değil ama, kamu güvenliği endişesinden kaynaklanmaktadır.

### III. İŞARET VE BANDROL KOYMA MECBURİYETİ

Eser üzerindeki hakkın kazanılması ve kullanılması bakımından önemi bulunmamakla birlikte, eser üzerindeki hakların daha etkili bir şekilde korunabilmesi için bazı uluslararası sözleşmeler ile bazı ülkelerde, eserin üzerine belli bir işaret konulması ve etiket veya bandrol ve benzeri nesnelere yapıştırılması gibi formaliteler öngörülmektedir.

#### 1. Uluslararası Sözleşmeler ve Yabancı Hukuk Uygulamaları

Konuya uluslararası hukuk cephesinden bakıldığında, Bern Sözleşmesinin bu konuda herhangi bir düzenleme içermediğini, tersine yukarıda da işaret edildiği gibi, Sözleşmenin fikrî hakların korunmasında formalitelere sıcak bakmadığını ifade etmek gerekir. Buna mukabil, Evrensel Fikrî Haklar Sözleşmesi (EFHS) bakımından aynı yargı

<sup>43</sup> 2527 sayılı Kanun için bak. [RG: 2.7.1934/2741; *Düstur*, Tertip 3, C. 15, sh. 508].

<sup>44</sup> Matbaalar Kanunu için bak. [RG: 24.7.1950/7564].

geçerli değildir. Zira, EFHS, eser yabancı uyruklu bir kişi tarafından meydana getirilmiş veya ilk kez kendi toprakları dışında yayımlanmış olsa bile, âkit ülkelere, kendi ulusal hukuklarının öngördüğü tescil, tevdi, bandrol, not, uyarı, işaret, harç ve ödemeler gibi formaliteleri, bu Sözleşmeyle korunan tüm eserler bakımından uyulması gereken koşullar olarak kabul etme mecburiyeti getirmektedir.<sup>45</sup> Diğer bir deyimle Sözleşmede “mütekabiliyet” ilkesine yer verilmediğinden, Bern Sözleşmesinde olduğu gibi otomatik bir koruma söz konusu değildir.<sup>46</sup> O nedenle, EFHS ile getirilen korumadan yararlanılabilmesi için, Sözleşmede öngörülen formalitelerin yerine getirilmesi şarttır. Bu Sözleşmeye göre bir eserin korunabilmesi için, yayımlanan eser kopyalarının üzerine hakların “saklı” tutulduğuna dair bir işaret ve not konulması gerekmektedir.

Buna göre, söz konusu not, daire içerisinde © veya parantez içinde (c) harfi ile birlikte hak sahibinin adı ve yayım tarihinden oluşmaktadır.<sup>47</sup> EFHS, Bern Sözleşmesinin aksine, bu Sözleşmeyle korunan eserler üzerindeki hakların iktisabı ve kullanılmasının çeşitli formalite ve şartlara bağlanabileceğini açıkça öngörmüştür. Madde III(2) hükmüne göre, “her âkit ülke, kendi topraklarında ilk kez yayımlanan veya nerede yayımlanırsa yayımlansın kendi tâbiyetine bağlı kişilerin eserleri üzerindeki hakların kazanılması ve kullanılmasını bu gibi formalite ve diğer şartlara tâbi kılabilecektir”.<sup>48</sup>

Komşu haklara ilişkin uluslararası düzenlemeleri içeren İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Haklarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesinde de komşu haklara konu ürünler üzerine işaret ve not konulmasını öngören hükümlere yer verilmektedir. Roma Sözleşmesinin 11.maddesi, sözleşmeye taraf ülkelerin milli mevzuatlarıyla, fonogram yapımcıları ve icracı sanatçıların veya her ikisinin haklarının korunması şartı olarak bazı formalitelerin yerine getirilmesini öngörebileceği izlenimi veren bir hüküm içermektedir.<sup>49</sup> Gerçi sözleşme kapsamında, işaretin mecburi olduğuna dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, Sözleşme, üye ülkeler ulusal mevzuatlarıyla bu yönde bir formaliteyi mecbur kılarlarsa, bu formalitenin standardının ne olacağını ortaya koymaktadır.

Bern Sözleşmesine katılmayıp sadece EFHS’ne taraf olan ülkelerin bazılarında, eser üzerine hakkın saklı tutulduğuna ilişkin bir işaretin (*copyright notice*) konulması zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin ABD’de Bern Sözleşmesine katılımın gerçekleştiği Mart 1989 tarihinden önce eserin her nüshasının üzerinde gözle görülebilecek şekilde bir daire içerisinde yer alan ‘c’ harfi (yani © işareti) veya “Copyright” yahut bu kelimenin kısaltılmış şekli olan “Copr.” ibaresiyle eserin ilk basım yılı ve hak sahibinin adının

<sup>45</sup> EFHS, md. III(1).

<sup>46</sup> **Tekinalp**, 79.

<sup>47</sup> Copyright notu: “© 1996 W.R. Cornish” ya da “(c) 1996 W.R. Cornish” şeklindedir.

<sup>48</sup> Ancak, Söz konusu maddenin 4.fikrasına göre, “Her âkit ülke diğer âkit ülke vatandaşlarının yayımlanmamış eserlerinin formalitesiz olarak korunması ile ilgili yasal tedbirleri almak” durumundadır.

<sup>49</sup> Roma Sözleşmesinin 11’inci maddesi şu şekildedir: “Bir âkit ülkenin milli hukuku, fonogram yapımcılarının ve icracı sanatçıların veya her ikisinin haklarının korunmasını, bazı formalitelerin yerine getirilmesi şartına bağladığı takdirde, satışa sunulan fonogramın nüshaları veya nüsha kapakları (P) işaretiyle birlikte ilk yayım yılını, korumanın saklı tutulduğunu açık surette gösterecek şekilde taşımaları halinde, bu talep yerine getirilmiş sayılır. Bundan başka, fonogram nüshaları veya kapakları, yapımcısının veya yapımcının izin verdiği kişinin ismini, markasını veya başkaca uygun işaretlerle kimliğini tespiti imkân vermiyorsa, mezkur işaret aynı zamanda fonogram haklarını elinde bulunduran kimsenin adını da ihtiva etmelidir. Keza, icracı sanatçıların kimliğini gösterir bir bilginin fonogram nüshaları veya kapaklarında bulunmaması halinde, söz konusu işaretin, tespitin yapıldığı ülkedeki icracı sanatçıların haklarını elinde bulunduran kimsenin de ismini ihtiva etmelidir.”

bulunması gerekiyordu.<sup>50</sup> Ancak ABD'nin 1989 yılında Bern Sözleşmesine katılmasıyla birlikte, Bern Sözleşmesine Katılım Kanunu (*Bern Convention Act*), 1 Mart 1989 tarihinden sonra yayımlanan eserler bakımından tescil ve tevdi gibi formaliteler yanında *copyright notice*'i de hakkın kazanılması ve kullanılması yönünden bir zorunluluk olma niteliğine son vermiştir.<sup>51</sup> ABD'de 1 Mart 1989 tarihinden sonra yayımlanan eserlerde *copyright notice* zorunlu olmaktan çıkmış ise de, hâlâ bu notun yayımlanmış eserler üzerine konulmasında fayda bulunmaktadır. Zira, *copyright notice* konulan eserlerle ilgili hukuki ihtilaflarda, davalının, Anglo-Amerikan hukuk sisteminde *innocent infringement* olarak nitelendirilen ve “masum” veya “gayri iradi ihlâl” iddiası mahkemece dikkate alınmaz.

Aynı şekilde, eser üzerindeki hakların korunması bakımından bu gibi formaliteleri zorunlu şart olarak kabul eden ve EFHS'ne taraf olduğu halde Bern Sözleşmesine katılmayan ülkelerde hakkın korunması bakımından *copyright notice*'in önemi bulunmaktadır.<sup>52</sup> Zira, bugün bile dünyada eser üzerinde işaret konulmasını hukuki korumanın ön şartı olarak kabul eden ülkeler bulunmaktadır. Arjantin bu nadir ülkelerin tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Arjantin FSEK'nun 63'üncü maddesi, basılmış eserlerin tescil edilebilmesi için eser nüshaları üzerine “basım notu” (*notice of print*) olarak adlandırılan ve basım tarihi, yeri ve numarası ile yayıncının adından oluşan bir açıklamanın konulmamasını şart koşmaktadır. Anılan kanunda 25 Kasım 1995 tarihinde yapılan bir değişiklik ile basım notu sinema eserleri yönünden de zorunlu hale getirilmiştir.<sup>53</sup>

İtalya'da ise, ses kayıtları üzerindeki yapımcı hakları ile fotoğrafik eserler ve mühendislik projelerin üzerindeki hakların kullanımı bakımından işaret konulmasının önemi bulunmaktadır. Ayrıca, korsanlıkla mücadele mevzuatı gereğince İtalya'da tedavüle konulan tüm ses ve görüntü kasetlerinin üzerinde İtalyan Eser Sahipleri Meslek Kuruluşu olan “SIAE”nin işaretinin (bandrol) konulması gerekmektedir. Bu işaretin konulmaması hak kaybına neden olmaz ise de sorumlular bakımından bazı cezai müeyyidelerle karşılama riski bulunmaktadır.<sup>54</sup> İtalya'da olduğu gibi Hindistan'da da bazı eserler bakımından işaret konulması gerekmektedir. Bunlar, zorunlu lisansa istinaden yapılan tercüme eserler ile, ses ve görüntü kayıt ortamlarıdır. Ancak, bu zorunluluk söz konusu eserlerin üzerindeki hakların kullanılması veya korunmasıyla ilgili olmayıp, korsan eser olup olmadıklarının tespitiyle ilgilidir.<sup>55</sup>

Yunan hukukuna göre, yazarı ister yerli ister yabancı olsun, Yunanistan'da basılan tüm eserler bir numara ve eser sahibinin imzasını taşımak zorundadır. Ancak, bu zorunluluk

---

<sup>50</sup> Örnek: “© 1995 David Nimmer” veya “Copyright 1995 David Nimmer”. ABD'nin eski düzenlemelerine göre bu notun konulmaması eser üzerindeki hakkın otomatik olarak yitirilmesi sonucu doğuruyor idiyse de, 1909 tarihli yasada 1978 yılında yapılan değişiklik ile, hakkın otomatik olarak kaybını belli bir süre geciktiren bir düzenleme gerçekleştirildi. Buna göre, eser veya hak sahibi eserin yayımından sonraki beş yıl içerisinde *copyright notice* veya diğer formalite hatalarını düzeltmek konusunda gerekli teşebbüste bulunarak hak kaybını engelleyebilmekteydi. **Phillips/Durie/Karet**, 123.

<sup>50</sup> **Phillips/Durie/Karet**, 123.

<sup>51</sup> **Phillips/Durie/Karet**, 123; **Nimmer, David**, “United States” in (Eds. Geller&Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995, sh. 89 vd.

<sup>52</sup> **Phillips/Durie/Karet**, 123.

<sup>53</sup> **Emery**, 44.

<sup>54</sup> **Fabiani**, 54.

<sup>55</sup> **Ramiah, S**, “India” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, , 2<sup>nd</sup> Ed Vol. 2, Butterworths, Kent 1993, sh. 41-42.

tefif hakkının himayesi yönünden değildir.<sup>56</sup> İspanyol FSEK ise, eser sahibini, eserine *copyright notice* koyma konusunda serbest bırakmıştır.<sup>57</sup>

## 2. Türk Hukukundaki Durum

Öncelikle belirtilmelidir ki, ülkemizde kural olarak hakların iktisabı, korunması veya devri açısından eser üzerine işaret konulması, not düşülmesi veya bandrol yapıştırılması gibi formaliteler bir hak ihdası veya korunması bakımından zorunluluk olarak düzenlenmemiştir. Gerçi, diğer bazı ülkelerde olduğu gibi, FSEK eserlerin işaretlenmesi, bandrol yapıştırılması gibi bir takım düzenlemelere yer vermiştir.

İşaret koyma bandrol yapıştırma gibi formalitelerle ilgili düzenleme, ilk kez, FSEK'in 41'inci maddesinde 2936 sayılı kanunla yapılan değişiklikle hukukumıza girmiştir. Anılan maddede daha sonra 2001 yılında 4630 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile eser sahibinin rızasıyla ses, görüntü veya ses ve görüntü tekrarına yarayan vasıtalara alınmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinin ve umumî yerlerde çalınması veya gösterilmesi suretiyle serbestçe temsil edilebilmesi için, özel olarak işaretlenmiş olmaları zorunluluğu getirilmiştir. 4630 sayılı Kanun ile FSEK'in 41'inci maddesinde yapılan değişiklik sonucunda, fikir ve sanat eserlerinin kaydedildiği işaret, ses ve/veya görüntü taşıyıcılarının umuma açık yerlerde kullanılabilmesi için bandrol ile işaretlenmiş olmaları açık bir "zorunluluk" haline gelmiştir. Bu düzenlemeyle işaret, ses ve/veya görüntü taşıyıcılarının umuma açık yerlerde kullanıma ilişkin bandrolleri taşımaması, mali haklara tecavüz durumunu oluşturması öngörölmüştür. Ancak FSEK'in 41. maddesi 2004 yılında 5101 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile madde muhteviyatında "Umuma açık mahallerde eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların kullanılması ve/veya iletilmesine ilişkin esaslar" düzenlenmiştir.

İşaretleme formalitesi ile ilgili diğer düzenleme ise FSEK'in "Fikir ve sanat eserlerinin işaretlenmesi" kenar başlıklı 44. maddesidir. Maddenin işaretlemeyle ilgili ilk hükmü, 1995 tarih ve 4110 sayılı kanunla değişen birinci fıkrasıdır. Bu hükmü göre mâli hak sahipleri ile fikir ve sanat eserlerinin işaret, ses ve resimle tekrarına yarayan aletleri imal edenler ve basanlar; kanunda öngöröldüğü şekilde çoğaltılarak satışa çıkarılacak, dağıtılacak veya başka bir şekilde ticaret mevkiine konulacak bir eserin bütün nüshalarına işaret ve seri numarası bulundurmakla müştereken yükümlü tutulmuşlardır. Kanun, işaret koyma mecburiyetini eser üzerindeki mali hakların sahipleri ile eserleri çoğaltan veya çoğaltmaya yarayan aletleri imal edenler bakımından öngörmektedir.<sup>58</sup> FSEK md. 44 hükümlerinde 5101 sayılı kanunla 2004 yılında değişiklikler yapılmış ise de, bu madde hâlâ FSEK'in fikir ve sanat eserlerinin işaretlenmesine ilişkin en temel düzenlemesidir.

FSEK'in 4110 sayılı kanunla değişik 81'inci maddesi ise özellikle "sürelili olmayan yayınlar" bakımından, yayımlanmış eserlere Kültür Bakanlığından alınmış bandrol yapıştırılması zorunluluğunu getirmektedir. FSEK'in 81'inci maddesi 4630 sayılı kanunla yeniden düzenlenerek, sadece "sürelili olmayan yayınlar" bakımından geçerli olan bandrol

<sup>56</sup> Koumantos, Georges, "Greece", in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995, sh. 25.

<sup>57</sup> İspanyol FSEK, md. 131 Ayrıntı için bak. **Bercovitz/Bercovitz/Corral**, 43.

<sup>58</sup> Kanun ayrıca, fikri eserlerin tespitine yarayan, her türlü boş video ve ses kaseti, bilgisayar disketi, CD ve DVD gibi taşıyıcı materyaller ile, fikir ve sanat eserlerini çoğaltmaya yarayan her türlü teknik cihazı ticari amaçlı imal ve ithal edenlere, imalat veya ithalat bedeli üzerinden azami yüzde üçü geçmemek üzere Bakanlar Kurulunun belirleyeceği miktardaki bir parayı Kültür bakanlığı adına açılacak bir hesaba yatırma mecburiyeti getirmektedir.

yapıştırma mecburiyeti, musiki ve sinema eserlerinin çoğaltılmış nüshaları bakımından da zorunlu hale getirilmiştir. FSEK md. 81'in ilk fıkrasının yeni metni ayrıca "kolay kopyalanmaya müsait diğer eserlerin çoğaltılmış nüshalarına da eser veya hak sahibinin talebi üzerine bandrol yapıştırılması zorunluluğu" getirmiştir. Buna göre, bandrol yapıştırılması mecburiyeti artık sadece süreli yayın niteliğinde olmayan ilim ve edebiyat eserleri yönünden değil, musikî ve sinema eserleri ile çoğaltılması kolay olan diğer eserler bakımından da geçerli olacaktır. FSEK'in 81. maddesinin tamamı daha sonra 2004 yılında 5101 sayılı yasayla yeniden düzenlenmiş olup "Haklara tecavüzün önlenmesi" kenar başlığı altında fikir ve sanat eserlerinin bandrollenmesiyle ilgili ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir.

Fikir ve sanat eserlerinin FSEK'ten kaynaklanan işaretlenmesi yükümlülüğü ile ilgili usul ve esaslar 1997 yılında yayımlanan bir yönetmelikle belirlenmiştir.<sup>59</sup> Yönetmelik, hangi fikir ve sanat eserleri nüshalarının üzerine ne tür işaret, rumuz, bandrol, band, seri ve sıra numaraları konulacağını, bunların eserlerin neresine, ne şekilde konulacağını, nerelerden temin edileceklerini, bunları taşıması gerektiği halde taşımayan eser nüshaları hakkında ne gibi işlemler yapılacağını ayrıntısıyla düzenlemektedir.<sup>60</sup>

Bu konuyla ilgili olarak belirtilmelidir ki, fikir ve sanat eserlerinin tescil ve tevdi edilmesi, eser üzerine bandrol veya etiket yapıştırılması ya da sıra veya seri numarası konulması yahut herhangi bir şekilde işaretlenmesi gibi formaliteler, ilke olarak eser üzerindeki hakkın kazanılması ve kullanılmasını etkilemeyen formalitelerdir. Bu, çok nadir istisnaları olmakla birlikte, hemen bütün dünyadaki ülkelerin hukuk düzenleri açısından geçerli olan bir yargıdır. Eserler bakımından bu tür formalitelerin önemi kendisini daha çok eserin ve eser üzerindeki hakların himâyesi açısından göstermektedir.<sup>61</sup>

Fikir ve sanat eseri kopyacılığı ve korsancılığının çok yaygın hale geldiği günümüzde asıl eser ile onun haksız yere çoğaltılmış nüshalarının ayırt edilmesi bakımından getirilen bandrol, etiket, sayı gibi formaliteler, eser veya hak sahiplerine, yayıncı veya çoğaltanlara bir takım mali külfet getirirse de, nihâi tahlilde o kimselerin haklarının hukuka aykırı saldırılara karşı korunmasına hizmet eder. Bu açıdan, ülkemizde fikir ve sanat eserlerinin işaretlenmesi ile ilgili kanun hükümlerinin yürürlüğe girdiği 1995 yılında başlayan tartışmaların da bir bakıma "yersiz" olduğunu düşünüyoruz. Gerçi, bu tartışmalar daha çok fikir ve ifade hürriyetinin kısıtlanması yani "sansür" kavramı çerçevesinde cereyan etmektedir.<sup>62</sup> Bu tür tartışmaların temelinde ise, eserler üzerine konulacak bandrollerin verme yetkisinin Kültür Bakanlığına tanınmış olması vakası bulunmaktadır.

Eserlerin işaretlenmesine karşı çıkanların endişelerini haklı çıkaran uygulamalarla karşılaşılmaması için, işaretleme ile ilgili formalitelerin kaldırılması yerine işaretlemeyle

<sup>59</sup> Söz konusu Yönetmelik için bak. [RG: 16.11.1997/23173; 15.12.1997/23201; 10.3.1998/2382].

<sup>60</sup> Fikir ve sanat eserlerinde bandrol kullanımıyla ilgili olarak bak. **Alca, Türkay**, "Telif Haklarına Tecavüzün Önlenmesinde Bandrol Uygulaması ve Bandrole Tabi Eserleri Bandrol Almaksızın Çoğaltmak ve Yayımlamak Suçu", [Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 2006/2, 75]; ayrıca bak. **Çolak, Uğur**, "Fikri Mülkiyet Ceza Yargılamasında Sorunlar ve Olası Çözüm Yolları" [Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 2006/2, 137].

<sup>61</sup> **Alca**, 131.

<sup>62</sup> Nitekim **Haluk İnanıcı**'nın belirttiğine göre, Fikir ve Sanat Eserlerinin İşaretlenmesine İlişkin Yönetmelik hakkında açılan davada Danıştay, Yönetmelik hükümlerinin "sansür oluşturmadığına" karar vermiştir. 10. Daire K. 1998/23, E. 1999/3538. **İnanıcı, Haluk**, "İlim ve Edebiyat Eserleri Açısından 5446 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Değişiklik Tasarısı ve Bazı Pratik Telif Sorunları", [İBD, (1999) 73/11-12-13, 987, no. 20'den naklen].

ilgili yetki ve sorumlulukların, bir çok gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi, eser sahiplerinin meslek kuruluşlarına devredilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.<sup>63</sup> Nitekim, FSEK’te 5101 sayılı Kanunla bu istikamette bir değişiklik yapıldığı da görülmektedir. Söz konusu kanunun FSEK’in 81’inci maddesini yeniden düzenleyen hükümleriyle, fikir ve sanat eserlerine yapıştırılacak bandrollerin Bakanlıkça bastırılıp satılmasının yanı sıra, Bakanlıkça belirlenen satış fiyatı üzerinden meslek birlikleri aracılığı ile de bandrol satışı yapılabileceği hükme bağlanmıştır.

#### IV. SONUÇ

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar en kolay ihlal edilebilir haklardan oluşmaktadır. Bunun nedeni fikir ve sanat ürünlerinin diğer hukuki varlık ve değerlere göre her türlü ihlallere karşı daha az korunaklı olmasıdır. Zira bu ürünler diğer hukuki varlık ve değerlere göre çok daha hızlı ve yaygın bir şekilde tedavüle konudurlar ve bunlara erişilmesi kişiler için daha kolaydır. Sınır tanımazlar; bir fikir ve sanat ürünü onu meydana getireninin mahremiyet alanından dış aleme açıklandığında, dünyadaki en uzak bölgelere sınır tanımaksızın kısa süre içinde ulaşırlar veya ulaştırılırlar.

Bu niteliklerinden dolayı, bu ürünlerin etkin bir şekilde korunabilmesi için eskiden beri etkin bir koruma aracı olarak dünyadaki çeşitli ülkelerde, fikir ve sanat eserlerinin bir sicile kayıt ve tescili veya bir numunesinin belli bir mercie tevdi gibi tedbirler öngörülmüştür. Bunun dışında bir ürünü başkasına ait bir üründen tefriki için, ürün üzerine belli bir işaret veya not konulması gibi önlemler de uygulanmıştır. Özellikle Anglo-Amerikan hukuk sistemlerinde ve evrensel Fikri Haklar Sözleşmesine taraf ülkelerde yaygın olan bu tip uygulamalar, Bern Sözleşmesinde açıkça reddedilmiş ve Kıta Avrupası ülkelerinde de pek fazla benimsenmemiştir.

Ancak son zamanlarda teknolojiye gelişmeler neticesinde ortaya çıkan yeni imkanlar fikri hak ihlallerini önemli ölçüde artırdığı için, özellikle çoğaltılması veya kopyalanması kolay ürünler bakımından bandrol ve hologram gibi çeşitli araçlarla eserlerin işaretlenmesi gibi yöntemlere baş vurulmaktadır. Bu gibi yöntemlere ülkemizde de baş vurulmakta ise de, uygulamanın amacı hak ihdas etmekten ziyade, haklara etkin koruma sağlamaktır. Sinema ve müzik eserleri ile süreli olmayan yayınlarda bandrol uygulaması ülkemiz bakımından örnek teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, fikir ve sanat eserlerinde tescil, tevdi ve işaret koyma gibi formaliteler kural olarak hak ihdas etme amacıyla getirilmiş formaliteler olmayıp, fikri haklara karşı muhtemel ihlallerin önüne geçilmesi ve bu suretle daha etkili bir koruma rejimi tesisi için getirilmiş yükümlülükler niteliğindedir.

---

<sup>63</sup> Nitekim öğretilerde bu görüşü savunan yazarlarda bulunmaktadır. Bak. **Yediyıldız, Bahaeddin**, “Korsan Yayıncılığa Engel”, 26.06.2000, <<http://www.ilesam.hacettepe.edu.tr/bandrol.html>>

## KAYNAKLAR

- Alca, Türkay**, “Telif Haklarına Tecavüzün Önlenmesinde Bandrol Uygulaması ve Bandrole Tabi Eserleri Bandrol Almaksızın Çoğaltmak ve Yaymak Suçu”, [*Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2006/2, 75]
- Ateş, Mustafa**, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı Sınırlandırılması*, Seçkin Yayını, Ankara 2003
- Bercovitz, A. G. Bercovitz & Corral**, “Spain” in Geller (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995
- Canadian Intellectual Property Office**, *A Guide to Copyrights*, Canada April 2000
- Cornish, W. R.**, *Intellectual Property, Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights*, London 1996
- Çolak, Uğur**, “Fikri Mülkiyet Ceza Yargılamasında Sorunlar ve Olası Çözüm Yolları” [*Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2006/2, 137]
- Dietz, A.**, “Germany” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995
- Doi, T.**, “Japan” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995
- Emery, M. A.**, “Argentina” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995
- Erel, Şafak**, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, Ankara 1998
- Fabiani, M.**, “Italy” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995
- Gandelman, Henrique**, “Brazil” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995
- Hirsch, E.**, *Fikri ve Sınai Haklar*, Ankara 1948
- Jean-Marie, Pontier**, “Le dépôt légal (Law no. 92-546 of June)” 1992/18 *Actualité Législative Dalloz* 167
- Koumantos, Georges**, “Greece”, in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995
- Ladas, S. P.**, “The International Protection of Literary and Artistic Property”, [*Harvard Studies in International Law*, 1938, Vol. 2]
- Lucas & Plaisant**, “France” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 1, New York 1995
- Nimmer, David**, “United States” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995
- Nimmer, David**, “United States” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, Vol. 2, New York 1995
- Phillips/Durie/Karet**, *Whale on Copyright*, Sweet & Maxwell, Exeter 1993
- Ramiah, S.**, “India” in (Eds. Geller & Nimmer), *International Copyright Law and Practice*, 2<sup>nd</sup> Ed Vol. 2, Butterworths, Kent 1993
- Ricketson, Sam**, *The Bern Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: 1886-1986*, London & Reading 1987



**Suluk, Cahit / Ahmet T. Keşli / Ali Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku*,  
C. 1, Mevzuat, İstanbul 2005**  
**Tekinalp, Ünal, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, İstanbul 1999**  
**U.S. Copyright Office, *Circular 1-Copyright Basics*, Library Congress Washington  
D.C. June 1999**  
**Ulmer, Eugen, “One Hundred Years of the Berne Convention” [*IIC*, 1986, 17/6,  
709]**